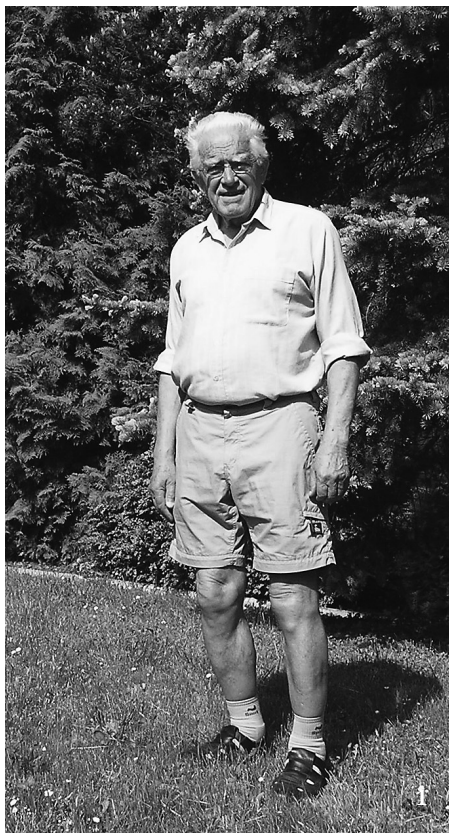

Josef Fanta osmdesátníkem

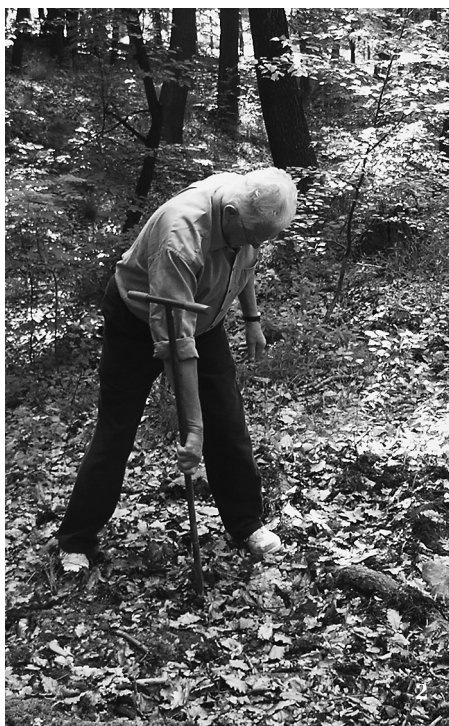
Není mnoho našich současných přírodovědců, kteří se významně zapsali v příslušném oboru ve více zemích, nejen ve své rodné. Prof. Ing. Josef Fanta, CSc., k nim rozhodně patří, jak to vyplývá z následujícího textu. Vezměme to po pořádku.

Josef Fanta se narodil 3. července 1931 v Kolíně. Studoval Lesnickou fakultu Českého vysokého učení technického (ČVUT) v letech 1950–54, konkrétně obor lesnická ekologie. Později v tomto oboru obhájil i svou dizertační práci. Je pozoruhodné, že již v té době, na tehdy velmi kvalitní pražské lesnické fakultě, se oficiálně užíval termín ekologie. Mezi botaniky byl v té době téměř neznámý. Po absolutoriu pracoval J. Fanta téměř 10 let ve Výzkumné stanici Ústavu lesního hospodářství a myslivosti v Opočně, kde řídil výzkumný program Přeměny smrkových monokultur na smíšené porosty. Po zrušení tohoto programu tehdejší režimem nasměroval svůj zájem do Krkonoš, kde se věnoval ekologickému výzkumu lesa a krajiny. Stál u zrodu Krkonošského národního parku a byl od jeho oficiálního založení v r. 1963 až do normalizace zástupcem ředitele. Dá se říci, že byl zakladatelem Krkonošského NP. Protože odmítal lákání soudruhů ke vstupu do jejich zločinecké organizace, nemohl být ředitelem. Někdo ale musel faktickou práci odvést. Josef Fanta vedl výzkumné a dokumentační pracoviště národního parku a byl tajemníkem jeho vědecké rady. Ihned po zřízení parku založil a až do období normalizace editoval jeden z nejlepších regionálních odborných časopisů Opera Corcontica. Dosud v mnoha směrech nepřekonaná je jeho téměř 40 let stará, populárně naučná monografie Příroda Krkonošského národního parku.

Po sovětské okupaci byl z funkce zástupce ředitele „odejit“ a postupně mu byla znemožněna práce v KRNPu vůbec (zákaz výkonu povolání, zákaz publikování apod.). Několik dalších let se živil jako topič, údržbář a zahradní dělník. Po letech marného shánění kvalifikovaného zaměstnání se mu podařilo vycestovat a zakotvit v Nizozemsku (1977), kde žil a pracoval až do r. 2010. Od revoluce v r. 1989 však často pobýval v naší republice a odvedl kus dobré práce (o tom ale později). V Nizozemsku se postupně z nulových počátků vypracoval na vedoucího oddělení ekologie lesa v Ústavu lesnictví a krajinného plánování ve Wageningenu a získal profesuru v oboru krajinné ekologie na univerzitě v Amsterdamu a lesnické ekologie na univerzitě ve Wageningenu. Významně ovlivnil holandské lesnictví, které se za jeho spolupůsobení změnilo od technicistního, produkčně orientovaného přístupu v obor využívající moderní, ekologicky pojaté přístupy. To, co se stále plně nedaří u nás. Za zásluhy o holandské lesnictví dostal v r. 2006 od holandské královny jedno z nejvyšších státních vyznamená-

ní a byl jmenován důstojníkem Oranžského řádu. Za doby jeho působení v Nizozemsku se jeho dvě bydliště, nejprve v Elstu a v poslední době v Rhenen, městečkách poblíž univerzitního centra Wageningenu, stala útočištěm pro mnohé české a slovenské (ale i rumunské, maďarské a bulharské) studenty a vědecké pracovníky vyjíž-

dějící na kratší i delší pobyty do této země. Pro mnohé z nich jejich stáze i zařídil. Koncem éry komunismu se to poštěstilo slušným lidem jen zřídka, po r. 1989 však bylo u Josefa skoro pořád plno. Sám jsem ho rád navštěvoval při svých pracovních cestách na tamější univerzity a rád vzpomínám na dlouhé večerní diskuze nejen o vědě, ale i politice a společnosti vůbec, posílené většinou dobrým karibským rumem. Neocenitelné byly jeho postřehy srovnávající vyspělou demokracii s postkomunistickým vývojem ve vlasti.

Jedna z Josefových prvních cest po pádu totalitního režimu vedla do Krkonoš, kde v 70. a 80. letech minulého stol. v důsledku imisi uhynulo na 8 000 ha lesa. Krkonošský národní park byl v té době zařazen do seznamu 10 nejvíce ohrožených národních parků světa. Pro jeho záchranu a obnovu lesů se Josefu Fantovi podařilo v Nizozemsku získat Nadaci FACE (Forests Absorbing Carbondioxide Emissions), která pro tento účel dala k dispozici na tehdejší dobu neuvěřitelnou částku ve výši téměř tři čtvrtě miliardy korun. Na podporu tohoto programu zpracoval Josef spolu se svými kolegy z univerzity v Amsterdamu výzkumný projekt, jehož výsledky byly v plném rozsahu při obnově krkonošských lesů využity. Po úspěšné realizaci tohoto programu mohl být Krkonošský národní park ze seznamu ohrožených národních parků stažen. Jako hostující profesor Josef Fanta externě přednášel a dosud přednáší krajinnou ekologii na Přírodovědecké fakultě JU v Českých Budějovicích. Zpracoval také různá expertní vyjádření k hospodaření v našich lesích a v krajíně vůbec. V poslední době je jedním z pilířů odporu vůči nekompetentním až destruktivním přístupům k národnímu parku Šumava. Svoje stanoviska opírá o mezinárodní zkušenosti, s nimiž jsou současné „specificky české“ názory na národní parky, hospodaření v lesích nebo i v krajíně mnohdy ve značném rozporu.

Josef je z generace, kterou minulo scientometrické šílenství. Přesto publikoval asi 150 vědeckých a odborných sdělení, editoval několik knih a speciálních čísel různých mezinárodních vědeckých časopisů. Nevyhýbá se ani popularizaci, o čemž svědčí např. jeho seriál o lesích v Živě v r. 2007, za který dostal Zvláštní ocenění časopisu Živa (Lesy a lesnictví ve střední Evropě, 1–6), a současný seriál o středoevropské krajíně. Podílel se na 6 mezinárodních výzkumných projektech Evropské unie a v Nizozemsku vychoval řadu žáků, kteří se k němu rádi hlásí. Svě vědecké působení v Nizozemsku zakončil v r. 2010 vydáním monografie Inland drift sand landscapes (Krajiny vnitrozemských vátých písků). Ve svých 80 letech je neobyčejně vitální (možná i proto, že přes 30 let žil v normální zemi), a tak mu přeji (a jistě nejen za sebe), aby mu jeho elán ještě dlouho vydržel.

1 Josef Fanta na současné fotografii
2 V plné práci s půdním vrtákem při výzkumu půdních profilů a podmínek přirozené obnovy lesa na stabilizovaných písčinných dunách, kterým Josef Fanta uzavřel své dlouholeté působení v Nizozemsku. Snímky V. Fanty